

УДК 811.162.1'37
DOI: 10.30970/sls.2024.0.4842

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКИХ ЕВФЕМІЗМІВ

Лідія НЕПОП-АЙДАЧИЧ

*Національний університет “Києво-Могилянська академія”
вул. Г. Сковороди, 2, Київ, 04070 (Україна)
Кафедра загального і слов'янського мовознавства
ORCID: 0000-0002-7065-7046
e-mail: lidijanepop@yahoo.com*

При вивченні польської мови як іноземної для студентів набуває особливого значення вміння розпізнавати, розуміти й уживати в своєму мовленні евфемізми. Такі звороти мають різну структуру, виконують відмінні функції, мають неоднакове походження, принципи побудови, стилістичне забарвлення. У статті проаналізовано евфемізми, зафіксовані у “Словнику польських евфемізмів” А. Домбровської, вибрано ті, які варто засвоїти студентам. Визначено, які комунікативні теми можна збагатити шляхом ознайомлення студентів із відповідними евфемізмами, а також виявлено особливості евфемізації в польській мові. Для реалізації останнього завдання залучено також евфемістичні звороти з підручників польської мови для іноземців.

Ключові слова: евфемізм, польська мова, лексико-тематична група, семантика.

Явище евфемізації як мовний факт, безперечно, є надзвичайно важливим. Евфемізм функціонує як “слово чи вислів, троп, що вживається для непрямих, прихованих, зокрема, пом'якшеного, ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій замість прямої їх назви...” (Тараненко, 2000b, с. 154–155).

Передумовою використання евфемізмів як окремої категорії лексичних одиниць є їх комунікативна спрямованість, конотативна й емоційна забарвленість. Евфемізми переважно вживають, щоб змінити емоційне й аксіологічне навантаження висловлювання з негативного на позитивне. Таким чином евфемістичні звороти дають змогу уникнути комунікативного непорозуміння, не зазнати комунікативної поразки, зберегти власне обличчя й запобігти ситуації, коли співрозмовнику може бути нанесено шкоди у спілкуванні.

Отже, мета евфемізації й застосування евфемістичних зворотів полягає насамперед у тому, щоб те, що може засмутити чи принизити співрозмовника, водночас представляючи мовця в невігідному світлі, висловити іншими засобами й таким чином уникнути образи. За допомогою евфемізмів мовці можуть маскувати негативно оцінювані дії (наприклад, крадіжку) чи затемнювати семантику в політично-адміністративних висловлюваннях із метою уникнення компрометації, для пом'якшення й меліорації з міркувань ввічливості, а також для створення жартівливо-іронічних висловлювань.

Розвідка присвячена вивченню особливостей польських евфемізмів. Матеріалом аналізу є вибірка евфемізмів зі “Словника польських евфемізмів” (“*Słownik eufemizmów polskich, czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie*”) Анни Домбровської (Dąbrowska, 1998), а також із підручників польської мови для іноземців “Колись ти повернешся сюди” (“*Kiedyś wrócisz tu...*”) Еви Ліпінської й Ельжбети Гражини Домбської (Lipińska i Dąbska, 2001) та “Я вам щось скажу” (“*Coś wam powiem...*”) Магдалени Шельц-Майс (Szela-Maays, 2001). У випадку першого джерела вибір здійснюватиметься за критерієм можливості використання евфемізмів у навчанні польської мови українських студентів. З огляду на це, у праці буде простежено, в межах яких саме лексичних і комунікативних тем можна це зробити на початковому та середньому рівнях. На основі матеріалів із підручників, призначених для рівнів B2–C1, буде проаналізовано, які евфемістичні звороти в них представлені. Це дасть змогу здійснити тематичну класифікацію евфемізмів і розглянути їх у лінгводидактичному контексті. Наступна частина студії буде присвячена аналізу структурних особливостей обраних польських евфемістичних зворотів.

Польські евфемізми були предметом вивчення багатьох мовознавців. Уже у 30-х роках ХХ ст. були видані перші праці з цього питання С. Шобера (Szober, 1932, s. 255–257). В останній чверті ХХ–на початку ХХІ ст. евфемізми досліджували М. Швецов-Шевчик (Szwecow-Szewczyk, 1974, s. 285–293), А. Енгелькінг (Engelking, 1984, s. 115–129), В. Трушковський (Truszkowski, 1986, s. 129–142), А. Домбровська (Dąbrowska, 1991, s. 163–180), З. Круткі (Krótki, 2014, s. 140–153), М. Кучок (Kuczok, 2017, s. 107–117) та ін. А. Домбровська у своїй монографії представила польські евфемізми за тематичними групами, а також дослідила способи евфемізації (Dąbrowska, 1994). Згодом вона уклала “Словник польських евфемізмів”, до якого увійшло 2596 одиниць (Dąbrowska, 1998). Польська дослідниця М. Шимчак-Розлях вивчала словацькі евфемізми (Szymczak-Rozlach, 2014), Я. Стемпнік-Шептинська писала про мовне табу та евфемізацію в українських сороміцьких піснях (Stępnik-Szeptyńska, 2021, s. 99–112). М. Стоянович розглядала способи представлення евфемізмів у словниках сербської мови (Стоянович, 2021, с. 223–238). У сучасному українському мовознавстві активно вивчаються евфемізми у засобах масової комунікації (Советна та Лісун, 2019, с. 156–159; Балаж, 2022, с. 9–12; Балаж, 2023, с. 35–42). Варто зазначити, що раніше дослідники переважно вивчали евфемізми з точки зору семантики, а нині все частіше розглядають їх із точки зору функціональної, когнітивної та прагматичної лінгвістики.

У широкому розумінні евфемізми – це різноманітні засоби, які злагоджують висловлювання, всі слова чи вирази, що за певних обставин замінюють такі лексичні одиниці, які видаються мовцеві небажаними або непристойними (Стоянович, 2021, с. 224).

За визначенням А. Домбровської, евфемізм – “мовне явище, причини появи якого є зазвичай позамовними” (Dąbrowska, 1998, s. 11). Це номінація, яка використовується замість безпосередньої назви, що не може бути вжитою, оскільки пов’язані з нею асоціації негативні. Натомість евфемістичні звороти повинні викликати позитивні (або нейтральні) конотації (Dąbrowska, 1998, s. 11). У праці “Евфемізми в повсякденному житті” А. Домбровська визначає евфемізми ширше: як “кожен мовний засіб, що замінює слово, сполуку або зворот, який з певних причин не може бути вжитий у даному тексті” (Dąbrowska, 1991, s. 163).

На думку М. Кучок, евфемізми використовуються для “збереження власного обличчя”, тобто з метою уникнення негативного сприйняття себе іншими людьми, для створення можливості висловлюватися без обмежень, для дотримання відповідної делікатності (Kuczok, 2017, s. 108).

В. Трушковський відзначає, що при використанні евфемізмів відбувається “затемнення реальної субстанції, а радше, її викривлення” (Truszkowski, 1986, s. 131). Автор розподіляє евфемізми за цінністю й суспільною придатністю на три групи: 1) позитивні, оскільки вони виражають нашу делікатність і вишуканість; 2) суспільно відносно нейтральні, тобто політичні, релігійні, адміністративні; 3) шкідливі евфемізми, метою яких є прикрашання й приховування зла (Truszkowski, 1986, s. 131–132).

Серед евфемізмів у словнику А. Домбровської наявні як однослівні відповідники табуованої чи негативно забарвленої лексики, якими є розмовні загальновідомі лексеми, так і слова, які можна віднести до дисфемізмів, тобто тропів, які замінюють звичайну, нейтральну назву грубою, вульгарною з метою приниження об'єкта її позначення (Тараненко, 2000а, с. 132).

Оскільки аналіз підручників польської мови для іноземців на початкових рівнях виявив, що евфемізми в них відсутні, було здійснено вибір цих мовних одиниць зі словника евфемізмів А. Домбровської (Dąbrowska, 1998), які, на нашу думку, необхідно впроваджувати вже на початку вивчення польської.

На підставі семантичного критерію виокремлено кілька груп евфемізмів, які варто наводити при вивченні окремих комунікативних тем.

1. Комунікативна тема “Опис людини”. В її межах доцільно ознайомити студентів із евфемізмами, які окреслюють зрілий вік: *dojrzały* (Dąbrowska, 1998, s. 31) – (букв. укр. *зрілий*), *doświadczony* (Dąbrowska, 1998, s. 31) – (букв. укр. *досвідчений*), *efekt upływu czasu* ‘ознаки старіння’ (Dąbrowska, 1998, s. 31) – (букв. укр. *ефект плину часу*), *leciwy* – (букв. укр. *літній*), *tosno starszy* – (букв. укр. *значно старший*), *tosno średni wiek* – (букв. укр. *дуже середній вік*) (Dąbrowska, 1998, s. 31), *pewien / piękny / podeszły wiek* (Dąbrowska, 1998, s. 32) – (букв. укр. *певний / гарний / похилый вік*), *starsza pani / starszy pan* (Dąbrowska, 1998, s. 32) – (букв. укр. *літня жінка / літній чоловік*).

У польській мові евфемізації зазнали звороти, які описують потворність та риси, оцінювані як негарні: *dość niewątpliwie utrudniony przez naturę* (Dąbrowska, 1998, s. 34) – (букв. укр. *доволі невігадливо одягнений природою*), *nie grzeszyć pięknocią / urodą* (Dąbrowska, 1998, s. 34) – (букв. укр. *не грішити красою / вродою*), *nieładny / nie najpiękniejszy / niezbyt urodziwy* (Dąbrowska, 1998, s. 34) – (букв. укр. *негарний, ненайкрасивіший, не дуже вродливий*), *piękny inaczej* (Dąbrowska, 1998, s. 34) – (букв. укр. *красивий по-іншому*), *rosłonki słońca* ‘ластовиння’ (Dąbrowska, 1998, s. 34) – (букв. укр. *поцілунки сонця*), *Quasimodo* ‘потвора’ (Dąbrowska, 1998, s. 34) – (букв. укр. *Квазімодо*), *urbanki* ‘великі відстовбурчені вуха’ (Dąbrowska, 1998, s. 34); *cofnięte włosy* ‘лисина’ (Dąbrowska, 1998, s. 34) – (букв. укр. *волосся, яке повернулося назад*), *(któs) z dużym polem do całowania* ‘людина з лисиною’ (Dąbrowska, 1998, s. 35) – (букв. укр. *хтось із великим полем для поцілунків*); *brzuszek* ‘великий товстий живіт’ (Dąbrowska, 1998, s. 35) – (букв. укр. *животик*), *cierpiący na nadwagę* (Dąbrowska, 1998, s. 36) – (букв. укр. *особа, що страждає зайвою вагою*), *duży* ‘товстий’ (Dąbrowska, 1998, s. 36) – (букв. укр. *великий*), *grubasek* (Dąbrowska, 1998, s. 36) – (букв. укр. *товстунчик*), *miś / misiu / misiowaty* (Dąbrowska, 1998, s. 36) – (букв. укр. *ведмедик / ведмежа / ведмедикуватий*), *nietypowy* (Dąbrowska, 1998, s. 36) – (букв. укр. *нетиповий*), *obfite kształty* (Dąbrowska, 1998, s. 37) – (букв. укр. *багаті форми*), *okrągłutki, okrągły* (Dąbrowska, 1998, s. 37) – (букв. укр. *кругленький, круглий*), *pulchny* ‘товстий’ (Dąbrowska, 1998, s. 37) – (букв. укр. *пухкий*), *puszysty* ‘переважно про жінку: товста’ (Dąbrowska, 1998, s. 37) – (букв. укр. *пухнастий*); *niedowaga* ‘надмірна худорлявість’ (Dąbrowska, 1998, s. 38) – (букв. укр. *занадто мала вага*); *wyglądać nie najlepiej* ‘пога-

но виглядати' (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *виглядати не найкраще*); *defekt fizyczny / ułomność fizyczna* ‘каліцтво’ (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *фізична вада / фізичний дефект*), *iksy* ‘криві ноги’ (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *ікси*), *nawias* ‘криві ноги’ (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *дужки*), *jedno oko na Maroko, drugie na Kaukaz* ‘косоокість’ (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *одне око на Мароко, друге на Кавказ*), *nieporozumienie w oczach* ‘косоокість’ (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *непорозуміння в очах*), *niepełnosprawny* ‘інвалід’ (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *особа з обмеженими можливостями*), *sprawny inaczej* ‘інвалід’ (Dąbrowska, 1998, s. 39) – (букв. укр. *здоровий інакше*); *nie grzeszyć czystością* ‘бути неохайним’ (Dąbrowska, 1998, s. 40) – (букв. укр. *не грішити чистотою*).

2. Комунікативну тему “Звороти ввічливості, пов’язані з називанням фізіологічних процесів” можна збагатити такими евфемізмами: пол. *iść wujuc / wujuc ręce* ‘іти в туалет’ (Dąbrowska, 1998, s. 66) – (букв. укр. *іти вимити / помити руки*), пол. *przepraszam, zaraz wracam* ‘інформування про необхідність задовольнити фізіологічну потребу’ (Dąbrowska, 1998, s. 67) – (букв. укр. *перепрошую, зараз повернуся*).

3. Лексико-тематична група “Хвороби” передбачає розуміння таких зворотів: *raw / rawik* ‘рвога’ (Dąbrowska, 1998, s. 72) – (букв. укр. *навич*), *puszczać / uwolnić rawia / rawiować* ‘рвати’ (Dąbrowska, 1998, s. 72) – (букв. укр. *випустити / звільнити навича*); *zgrzać się* ‘спітніти’ (Dąbrowska, 1998, s. 78) – (букв. укр. *зігрітися*); *zdrowy inaczej* ‘хворий’ (Dąbrowska, 1998, s. 131) – (букв. укр. *здоровий по-іншому*), *z czymś zdrowiem jest nie najlepiej* ‘хтось хворий’ (Dąbrowska, 1998, s. 131) – (букв. укр. *справи з чимось здоров’ям виглядають не найкраще*); *nieładnie pachnąć / pachnieć* ‘смердіти’ (Dąbrowska, 1998, s. 157) – (букв. укр. *погано пахнути*), *nie pachnąć (zbyt) pięknie* ‘смердіти’ (Dąbrowska, 1998, s. 157) – (букв. укр. *не пахнути (дуже) добре*), *stan daleki od świeżości* ‘стан розпаду, сморід’ (Dąbrowska, 1998, s. 157) – (букв. укр. *стан, далекий від свіжості*).

4. Тема “Людина. Риси характеру, виховання, інтелектуальні й інші здібності” є доволі широкою, тож важливі для її вивчення негативні характеристики позначаються цілою низкою евфемізмів.

На окреслення низького рівня розумових здібностей застосовують такі конструкції: учнівське *СКМ* ‘дурний, скорочення від *ciężko karyjąca mózgownica*’ (Dąbrowska, 1998, s. 158) – (букв. укр. *ВРМ – важко розуміючий мозок*), студентське *dziecko wojny genetycznej* ‘дурень’ (Dąbrowska, 1998, s. 158) – (букв. укр. *дитя генетичної війни*), розмовне, студентське *mieć mózg zlasowany* ‘бути дурним’ (Dąbrowska, 1998, s. 160) – (букв. укр. *мати пошкоджений мозок*), розм. *mieć nierówno pod sufitem / poprzestawiane na strychu / remont pod sufitem* ‘бути дурним’ (Dąbrowska, 1998, s. 160) – (букв. укр. *мати нерівно під стелею / переставлені речі на горищі / ремонт під стелею*), *nie grzeszyć rozumem* ‘не мати розуму’ (Dąbrowska, 1998, s. 161) – (букв. укр. *не грішити розумом*), учнівське *odporny na wiedzę* ‘дурний’ (Dąbrowska, 1998, s. 161) – (букв. укр. *стійкий до знань* ‘такий, що чинить опір засвоєнню знань, не сприймає їх’, пор. *вологостійкий*), студентське *wariatino* ‘дурень’ (Dąbrowska, 1998, s. 162) – (букв. укр. *дурникіно*). Форма на *-ino* має викликати асоціацію із запозиченням із італійської мови).

Називання брехні й брехуна також зазнають евфемізації: *mijać / rozmijać się z prawdą* ‘брехати’ (Dąbrowska, 1998, s. 164) – (букв. укр. *розминутися з правдою*), *mówić nieprawdę* (Dąbrowska, 1998, s. 165) – (букв. укр. *говорити неправду*), *tylić się* (Dąbrowska, 1998, s. 165) – (букв. укр. *помилатися*), *niezupelnie prawdomówny* ‘брехун’

(Dąbrowska, 1998, s. 166) – (букв. укр. *не зовсім правдивий*), *odbiegać od rzeczywistości* ‘бути брехливим, відмінним від дійсності’ (Dąbrowska, 1998, s. 166) – (букв. укр. *відрізнатися від дійсності*), *przeinaczenie* ‘перебріхування, навмисне спотворення’ (Dąbrowska, 1998, s. 166) – (букв. укр. *переінакування*), *uczciwy inaczej* ‘нечесний, брехун’ (Dąbrowska, 1998, s. 167) – (букв. укр. *чесний по-іншому*).

Евфемістичні окреслення жадібності: *Krakowianin / Krakus* ‘занадто ощадлива, жадібна людина’ (Dąbrowska, 1998, s. 167) – (букв. укр. *краків'янин*), *mieć węża w kieszeni* ‘бути скупим’ (Dąbrowska, 1998, s. 167) – (букв. укр. *мати вужа в кишені*, що відповідає укр. *не витратити зайвої копійки*), *Roznaniak* ‘перебільшено ощадлива людина’ (Dąbrowska, 1998, s. 167) – (букв. укр. *познаннянин*), *Szkot* ‘скупий’ (Dąbrowska, 1998, s. 168) – (букв. укр. *шотландець*).

Підступність, фальш, обман у поведінці людей характеризуються такими назвами і зворотами: *Cygan / cyganić* ‘обманщик, обманювати’ (Dąbrowska, 1998, s. 168) – (букв. укр. *циган, циганити*), *niezbyt elegancki sposób* ‘нечесно’ (Dąbrowska, 1998, s. 169) – (букв. укр. *не дуже елегантний спосіб*), *niezupełnie prawdziwy* ‘неправдивий’ (Dąbrowska, 1998, s. 169) – (букв. укр. *не повністю правдивий*), *oszkarpic / oszabić / ożdzić kogoś* ‘ошукати когось, повестися нечесно’ (Dąbrowska, 1998, s. 169). Польські дієслова є похідними від зневажливих назв німців (*Szkop, Szwab*) і нейтральної номінації євреїв (*Żyd*) та зумовлені стереотипним уявленням про їхні особливі здібності отримувати вигоду при торгуванні.

Погане виховання, хамовитість номінуються за допомогою таких евфемізмів: *niezbyt delikatne manery* ‘відсутність манер, хамство’ (Dąbrowska, 1998, s. 171) – (букв. укр. *не дуже делікатні манери*), *w sposób daleki od grzeczności* ‘неввічливо’ (Dąbrowska, 1998, s. 171) – (букв. укр. *в далекий від увічливого спосіб*), *(czyjeś) zachowanie pozostawia wiele do życzenia* ‘хтось не вміє поводитися, є невихованим, хамським’ (Dąbrowska, 1998, s. 171) – (букв. укр. *чиясь поведінка змушує бажати значно кращого*).

Пияцтво, алкогольні напої та стан сп'яніння також переосмислюються й зауважуються в польській мові: студентське *piączek* ‘мале пиво’ (Dąbrowska, 1998, s. 175) – (букв. укр. *джмелик*. Походить від власної назви міцного пива у невеликій пляшці); студентське *bimbrotusyna* ‘самогон’ (Dąbrowska, 1998, s. 175) – (українську назву можна створити, калькуючи польський евфемізм, тобто додаючи до основи *самогон* формант, уживаний для творення назв ліків, – *-цин*, тобто *самогонцин*), студентське *czysta woda z procentem* ‘горілка’ (Dąbrowska, 1998, s. 176) – (букв. укр. *чиста вода з процентами*), студентське *Leszek* ‘пиво «Лех»’ (Dąbrowska, 1998, s. 178) – (букв. укр. *Лешек*), *ululany* ‘п'яний’ (Dąbrowska, 1998, s. 190) – (букв. укр. *приколосаний*).

Назви суспільно неприйнятної поведінки (злочини, порушення й под.) евфемістично позначаються так: студентське *dmuchnąć* ‘вкрасти’ (Dąbrowska, 1998, s. 194) – (букв. укр. *дмухнути*), *drapnąć* ‘т. с.’ (Dąbrowska, 1998, s. 194) – (букв. укр. *дряпнути*), *gwizdnąć* ‘т. с.’ (Dąbrowska, 1998, s. 194) – (букв. укр. *свиснути*), студентське *podgrądzić* ‘т. с.’ (Dąbrowska, 1998, s. 196) – (букв. укр. *осуспільнити*), *pożyczyć / pożyczyć na wieczne (nie)oddanie* ‘т. с.’ (Dąbrowska, 1998, s. 196) – (букв. укр. *позичити / позичити на вічне (не)відавання*), *koperta / kopertówka* ‘хабар’ (Dąbrowska, 1998, s. 200) – (букв. укр. *конверт*).

5. При вивченні комунікативної теми “Суспільно-політичні функції, посади та професії” важливо опанувати такі евфемізми: студентське *Adam* ‘міліціонер’ (Dąbrowska, 1998, s. 205) – (букв. укр. *Адам*. Номінація виникла на підставі алюзії, оскільки біблійного Адама Господь зліпив із глини, а міліціонерів по-польськи в розмовному мовленні

називають *gliniarz*, тобто 'глиняний'), *glina / gliniarz* 'міліціонер' (Dąbrowska, 1998, s. 205) – (букв. укр. *глиняний*), студ. *МЕО* 'міліція' (Dąbrowska, 1998, s. 205) – (букв. укр. *ГО*). Аббревіатура походить від *milicja obywatelska* 'громадянська міліція', студентське *Ministerstwo Oświaty* 'т. с.' (Dąbrowska, 1998, s. 206) – (букв. укр. *міністерство освіти* – переосмислення вищезгаданої аббревіатури), студентське *Morskie Oko* 'т. с.' (Dąbrowska, 1998, s. 206) – (букв. укр. *Морське око*, неосемантизація назви озера через алюзію до аббревіатури *МО*), студентське *Wlodek* 'міліціонер' (Dąbrowska, 1998, s. 207) – (букв. укр. *Володя*). Відбулася неосемантизація польського імені через звукову подібність із шанобливими назвами представників міліції *pan władza, pani władzia*).

6. У межах теми "Особливості соціальної поведінки" евфемізації підлягають явища, об'єднані кількома семантичними характеристиками:

1) пов'язані з лайкою: студентське *bluzgać / bluzg* 'лятися, використовуючи прокляття й / або вульгаризми' (Dąbrowska, 1998, s. 210), студентське *koleżanka czworonożna* 'свиня' (Dąbrowska, 1998, s. 227) – (букв. укр. *чотиринога подруга*), студ. *to, co ryje i koryta przewraca* 'свиня' (Dąbrowska, 1998, s. 227) – (букв. укр. *те, що рие й перевертає корита*), *wisnia* 'свиня' (Dąbrowska, 1998, s. 227) – (букв. укр. *вишня*);

2) пов'язані з боргами: студ. *być krewnym komuś coś* 'боргувати' (Dąbrowska, 1998, s. 239) – (букв. укр. *бути рідним комусь у чомусь*);

3) пов'язані з багатством і бідністю: *nieco kosztowne* 'дещо дороге' (Dąbrowska, 1998, s. 241) – (букв. укр. *дещо коштовне*), *nietani* 'дорогий' (Dąbrowska, 1998, s. 241) – (букв. укр. *недешевий*), *niezbyt atrakcyjna płaca* 'низька платня' (Dąbrowska, 1998, s. 241) – (букв. укр. *не дуже приваблива платня*), студ. *suchoty kieszonkowe* 'відсутність грошей' (Dąbrowska, 1998, s. 241) – (букв. укр. *кишенькові сухоти*);

4) пов'язані з політикою: *niepokoje* 'суспільний неспокій, таємна діяльність, сутічки' (Dąbrowska, 1998, s. 243) – (букв. укр. *неспокій*), *normalna sytuacja / normalnie* 'ситуація, об'єктивно не нормальна, ненормально' (Dąbrowska, 1998, s. 243) – (букв. укр. *нормальна ситуація / нормально*), *ze względu na stan zdrowia* 'приховування справжньої причини чийогось звільнення, усунення із займаної посади' (Dąbrowska, 1998, s. 244) – (букв. укр. *за станом здоров'я*);

5) пов'язані з війною, агресією та окупацією: *akcja obronna* 'агресивна завойовницька війна' (Dąbrowska, 1998, s. 247) – (букв. укр. *захисна акція*), *broń ABC* 'атомна, біологічна, хімічна зброя' (Dąbrowska, 1998, s. 247) – (букв. укр. *зброя АБВ або АБХ-зброя*). У польській мові сполука *broń atomowa, biologiczna, chemiczna* скорочується до *broń ABC*. Початкові літери означень-назв різновидів зброї є першими літерами алфавіту), *cofnięcie frontu* 'відступ' (Dąbrowska, 1998, s. 248) – (букв. укр. *відсування лінії фронту*), *konflikt (zbrojny)* 'війна' (Dąbrowska, 1998, s. 248) – (букв. укр. *збройний конфлікт*), *wyzwolenie* 'окупація' (Dąbrowska, 1998, s. 251) – (букв. укр. *визволення*);

6) пов'язані з політичним, культурним, економічним життям: *łuzu sekretarz* 'Владислав Гомулка' (Dąbrowska, 1998, s. 264) – (букв. укр. *луций секретар* – Владислав Гомулка – комуністичний політик, перший секретар Польської об'єднаної робітничої партії 1956-1970 рр.), *autor "Trzech zim"* 'Чеслав Мілош' (Dąbrowska, 1998, s. 266) – (букв. укр. *автор «Трьох зим»*), *brak żywności* 'голод в Україні 1933 р.' (Dąbrowska, 1998, s. 269) – (букв. укр. *відсутність продуктів харчування*), *umieralność na choroby spowodowane niedożywieniem* 'смерті з голоду в Україні 1933 р.' (Dąbrowska, 1998, s. 270) – (букв. укр. *смертність через хвороби, спричинені недостатнім харчуванням*);

7) пов'язані з професійною діяльністю, зі сферою надання послуг: *gospodarz domu* 'охоронець' (Dąbrowska, 1998, s. 280) – (букв. укр. *хазяїн дому*), *kobieta do sprzątnia*

‘прибиральниця’ (Dąbrowska, 1998, s. 280) – (букв. укр. *жінка для прибирання*), *konserwator płaszczyzn poziomych* ‘прибиральниця’ (Dąbrowska, 1998, s. 280) – (букв. укр. *консерватор горизонтальних поверхонь*), *pani sprzątająca* ‘т. с.’ (Dąbrowska, 1998, s. 281) – (букв. укр. *пані, яка прибирає*), *rawilon śmietnikowy* ‘смітник’ (Dąbrowska, 1998, s. 281) – (букв. укр. *сміттєвий павільйон*).

Евфемізми, представлені в підручниках польської мови для іноземців (Szelc-Maays, 2001; Lipińska i Dąbska, 2001), можна поділити на такі тематичні групи:

1) недоліки зовнішнього вигляду: *uroda męża zaczęła więdnąć* ‘чоловік почав старіти’ (Szelc-Maays, 2001, s. 257) – (букв. укр. *врода чоловіка почала в’янути*); *dla wszystkich “puszystych”* ‘для всіх товстих’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 78) – (букв. укр. *для всіх пухнастих*), *tęga* ‘товста’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 261);

2) фізіологічні процеси: *susiać do nosnika* ‘пісяти у горщик’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 29);

3) насильство: *wymierzać swoim pociechom klapsy* ‘відміряти своїм малятам ляпаси’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 29), *stosować lanie* ‘застосовувати сильне побиття’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 29), *sceny destrukcyjne* ‘сцени, які містять насильство’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 30);

4) завдання шкоди: *odbić się niekorzystnie (na psychice)* ‘зашкодити’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 30) – (букв. укр. *некорисно позначитися на психіці*);

5) погана поведінка: *nie zawsze dobre nawyki* (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 53) – (букв. укр. *не завжди хороші звички*);

6) неохайність: *coś nie pierwszej czystości* ‘щось забруднене’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 189) – (букв. укр. *щось не першої свіжості*);

7) дурість: *bezdumna makówka* ‘дурний’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 139) – (букв. укр. *бездумна маківка*);

8) знищення: *przemysł narciarski zatrząsł się w posiadach* ‘лижна промисловість увійшла в період раптових змін, зумовлених економічною кризою’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 161) – (букв. укр. *захитався фундамент лижної промисловості*);

9) цензура: *“biała księga” (może raczej – “czarna”?)* ‘перелік небажаних книжок, фільмів, телепрограм тощо, які ображають релігійні почуття, укладений у 1993 р. познанською філією Християнсько-національного об’єднання’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 182) – (букв. укр. *біла книга, а швидше – чорна*);

10) старший вік, старість: *koś nie pierwszej młodości* ‘не дуже молодий, але ще не старий’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 189) – (букв. укр. *хтось не першої молодості*), *sędziwy wiek* ‘поважний вік’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 241), *w wieku bardzo sędziwym* ‘у дуже поважному віці’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 294);

11) труднощі: *życie to nie bajka* ‘життя складне’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 244) – (букв. укр. *життя – не казка*);

12) відсутність у родині: *mąż biznesmen to gatunek dochodzący (nie mylić z pomocą domową), dolatujący, dojeżdżający* ‘чоловік-бізнесмен – це вид, який приходить (не плутати з хатніми робітниками), прилітає, приїжджає’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 260);

13) хвороби: *z tego nie planowanego lenistwa zapada na zdrowiu* ‘через це неплановане ледарювання починає хворіти’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 260); *opadać z sił* ‘хворіти’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 281) – (букв. укр. *втрачати сили*), *być chorym na duszę* ‘бути в стані депресії, бути пригніченим’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 281) – (букв. укр. *бути хворим душею*);

14) байдужість: *długotrwała ekspozycja tych scen doprowadza do znieczulicy na przemoc seksualną* ‘збайдужіння до сексуального насильства’ (Lipińska i Dąbska, 2001,

s. 275) – (букв. укр. *довготривалий показ тих сцен призводить до збайдужіння до сексуального насильства*); *zespół odwrażliwienia* ‘комплекс збайдужіння’ (Lipińska i Dąbska, 2001, s. 275) – (букв. укр. *комплекс відсутності вразливості*).

Перегляд евфемізмів, придатних для вивчення на початковому й середньому рівнях, дає підстави для висновку, що серед них є чимало конструкцій, які фіксуються в словниках учнівського та студентського мовлення, що стане додатковою перевагою, адже дасть змогу українським студентам легше порозумітися при безпосередньому контакті зі своїми однолітками. Евфемізми ж, наведені у підручниках для вищого рівня володіння польською, тематично перегукуються й доповнюють конструкції, запропоновані нами до вивчення.

Далі буде представлено аналіз особливостей евфемізації, засвідчених у наведених вище зворотах.

1. У польській мові зафіксовано використання евфемізмів, у яких негативна риса характеризується як відмінна від загального стереотипного уявлення про її антонімічний відповідник.

Ця відмінність може сприйматися як повна протилежність позитивної бажаної ознаки. У такому разі у функції евфемізму вживається заперечна форма позитивно конотованої лексеми, утворена шляхом додавання до неї заперечного префікса *nie-*: *brzydki – nieładny, głupi – niemądry, drogi – nietani*.

Заперечна частка *nie* може вживатися у поєднанні з найвищим ступенем порівняння позитивно конотованого прикметника чи прислівника: *nie najpiękniejszy, z czymś zdrowiem jest nie najlepiej*.

Евфемістичні звороти відбивають уявлення про невідповідність позитивно оцінюваній нормі. Норма є не лише позитивно маркованою, але й бажаною, що вербалізується у вислові: *(czyjeś) zachowanie pozostawia wiele do życzenia* – букв. укр. *чиясь поведінка залишає бажати багато / кращого*.

Називання незначного відхилення здійснюються за допомогою конструкцій, які містять слова *niezbyt* (укр. *не надто*), *nieco* (укр. *дещо*), *niezupełnie* (укр. *не зовсім*), *niekompletnie* (укр. *не повністю*): *niezbyt mądry* ‘не надто розумний’ (укр. *дурний*), *niezbyt urodziwy* ‘не надто вродливий’ (укр. *потворний*), *niezbyt elegancki sposób* ‘не надто елегантний спосіб’ (укр. *нечесно*), *niezbyt delikatne maniery* ‘не надто делікатні манери’ (укр. *грубість, хамство*), *niezbyt atrakcyjna płaca* ‘не надто приваблива платня’ (укр. *низька, погана платня*), *nieco kosztowne* ‘дещо коштовне’ (укр. *дороге*), *niezupełnie prawdziwy* ‘не зовсім правдивий’ (укр. *брехливий*), *niezupełnie prawdziwy* ‘т. с.’ (укр. *брехливий*).

Невідповідність стандарту, нетиповість вербалізується за допомогою евфемістичних зворотів, які містять прислівник *inaczej* ‘по-іншому’: *piękny inaczej* ‘по-іншому красивий’ (укр. *некрасивий*), *sprawny inaczej* ‘здоровий по-іншому (щодо інвалідів)’ (укр. *каліка*), *zdrowy inaczej* ‘здоровий по-іншому’ (укр. *хворий*), *uczciwy inaczej* ‘чесний по-іншому’ (укр. *брехливий*).

Значне відхилення від позитивного зразка може бути виражене евфемізмами зі сполукою *daleki od* ‘далекий від’ плюс назва бажаного, позитивно конотованого стану: *stan daleki od świeżości* ‘стан, далекий від свіжості’ (укр. *брудний*), *w sposób daleki od grzeczności* ‘у спосіб, далекий від увічливості’ (укр. *грубий*).

Евфемізми з прислівником *mocno* ‘міцно, дуже, значно’, на нашу думку, перебувають у помежівній групі. Оскільки приховувана ними негативна риса виражається значною мірою, такі формулювання семантично стають майже тотожними тим лексемам,

уживання яких мовець прагне уникнути: *mocno starszy* 'значно старший' (укр. *стариий*), *mocno średni wiek* 'дуже середній вік' (укр. *похилий вік*) (Dąbrowska, 1998, s. 31).

2. Єдиний випадок уживання вищого ступеня порівняння прикметника *stary* 'старий' в евфемістичній функції має вказувати на незначне збільшення прояву ознаки: *starszy pan* 'старший пан' (укр. *літній чоловік*), *starsza pani* 'старша пані' (укр. *літня жінка*).

3. Іронічне представлення позитивних якостей як "гріха", тобто вербальну зміну аксіологічного забарвлення, зафіксовано в евфемізмах *nie grzeszyć pięknoscią / urodą* 'не грішити красою, вродою' (укр. *бути негарним*), *nie grzeszyć czystością* 'не грішити чистотою' (укр. *бути брудним*), *nie grzeszyć rozumem* 'не грішити розумом' (укр. *бути дурним*).

4. Крадіжка евфемізується через асоціації з дмуханням, дряпанням, свистом, тобто діями нешкідливими, на відміну від самої крадіжки: *dmuchnąć, drapnąć, gwizdnąć*.

5. Окрему групу становлять евфемістичні звороти авторства студентів і учнів. Саме їхні евфемізми є чи не найцікавішими, найдотепнішими, оскільки спираються на неочікувані асоціації, презентують інший погляд, інше сприйняття загальновідомих явищ. Наприклад, учнівське *odporny na wiedzę* – букв. *стійкий до знань*, де знання представлені як антицидентність; *parój smerfów* 'денатурат' (Dąbrowska, 1998, s. 179) – укр. букв. *наній смурфів*; *dziecko wojny genetycznej* 'дитя генетичної війни – дурень', *wariatino* 'дурник', *bimbromusyna* 'самогон', *nawias* 'криві ноги' та ін.

Такі витвори мовотворчості й фантазії студентів та учнів демонструють гумористичне сприйняття навколишнього світу, окремих його явищ і фактів.

6. Окремі евфемізми зі словника А. Домбровської, на нашу думку, є дисфемізмами. Якщо основною метою вживання евфемізмів є зміна конотації із негативної на нейтральну або на позитивну, то певні одиниці виконують роль протилежну до зазначеної. Наприклад, якщо порівняти рівень негативної конотації *brzydki* і *Quasimodo*, то друге видається значно більш негативно забарвленим. Подібно евфемізм *łusy sekretarz* 'Владислав Гомулка' та *wuj* 'Лех Валенса як президент' варто віднести до дисфемізмів.

7. Коли йдеться про певні історичні події *niepokój* ('війна'), *śmiertelność na choroby spowodowane niedożywieniem* ('смертність через голод за часів голодомору в Україні'), то можна говорити про мовне маніпулювання, творення нової дійсності. *Konflikt zbrojny* є не чим іншим, як збройним конфліктом, застосування ж цієї конструкції для називання війни свідчить про викривлення дійсності й маніпулювання.

8. Варто звернути увагу на наявність серед евфемізмів низки одиниць, які відтворюють мовну картину світу, адже вони представляють польські стереотипи. Наприклад, *Szkot, Krakowianin, Poznaniak* відображають уявлення про те, що жителі відповідних міст і регіонів є надзвичайно скупими.

9. Іноді евфемізми пов'язані з власне польським позалінгвальним контекстом: *urbanki* 'відстовбурчені вуха' – від прізвища відомого й не дуже шанованого журналіста Єжи Урбана, речника уряду Ярузельського (Dąbrowska, 1998, s. 34), *wuj* – Лех Валенса, *łusy sekretarz* – Владислав Гомулка; *MEO, ministerstwo oświaty, Morskie Oko*.

Здійснений аналіз дає підстави стверджувати, що евфемізми є особливим лексико-прагматичним шаром словника й виконують важливу функцію в мовленні. Українським студентам необхідно вміти не лише пасивно розуміти значення евфемізмів, ужитих носіями польської мови, а й навчитися самим використовувати їх у своїх висловлюваннях. Отже, засвоєння цієї складової лексики є необхідним кроком на шляху до оволодіння польською мовною майстерністю. З огляду на це, у праці запропоновано вибірку евфемізмів, корисних студентам уже на початкових етапах вивчення польської мови. Зазначені конструкції варто подавати з коментарями й поясненнями особ-

ливостей їхньої мотивації й будови. Оскільки кількість годин, наданих для вивчення певних комунікативних тем, обмежена, корисним було б створення короткого польсько-українського словника евфемізмів, який міг би бути використаний студентами самостійно для поглиблення знань. Також завданням, яке слід реалізувати в майбутньому, є обстеження змін в уживаності евфемізмів у мовленні сучасних польських студентів і учнів.

У ході дослідження виявлені такі особливості побудови польських евфемізмів, які засвідчують існування стереотипних уявлень про типову красу, розум тощо. Власне міра відхилення від цієї норми по-різному вербалізується в польських евфемізмах. Водночас студенти й учні представляють своє творче переосмислення відомих фактів і явищ, що дає підстави стверджувати, що поле евфемізмів залишається відкритим. Можливість розширення дослідження із залученням відомостей із корпусів польської мови, а також ресурсів, які фіксують молодіжне мовлення, робить подальше вивчення польських евфемізмів перспективним завданням.

Список посилань

Балаж, В., 2022. Прагмалінгвістичні особливості евфемізмів масмедійного дискурсу (на матеріалі інтернет видання “BBC News Україна”). *Актуальні питання сучасної лінгвістики*, с. 9–12. Доступно: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0fbb92f9-5e82-46cb-8c00-cb6be3f4feef/content> [Дата звернення: 18 червня 2024 р.]

Балаж, В., 2023. Прагмалінгвістичний аспект дослідження евфемізмів і дисфемізмів (на матеріалі українських новинних телеграм-каналів). *Нова філологія*, 89, с. 35–42. Доступно: <http://www.novafilohiia.zp.ua/index.php/new-philology/article/view/815/766> [Дата звернення: 18 червня 2024 р.]

Советна, А. та Лісун, О., 2019. Евфемізми в засобах масової комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, серія: Філологія, № 3, т. 3, с. 156–159. Доступно: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_3/40.pdf [Дата звернення: 18 червня 2024 р.]

Стојановић, М. Љ., 2021. Еуфемізми и њихова обрада у савременим речницима српског језика. В: С., Ристић, И., Лазић Коњик и Н., Ивановић, уред. *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема*. Београд: Институт за српски језик САНУ, с. 223–238.

Тараненко, О., 2000а. Дисфемізм. В: В., Русанівський та ін. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, с. 132–133.

Тараненко, О., 2000б. Евфемізм. В: В., Русанівський та ін. *Українська мова. Енциклопедія*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, с. 154–155.

Dąbrowska, A., 1991. Eufemizmy życia codziennego. Zarys problematyki na materiale polskiej powieści kryminalnej współczesnej i międzywojennej. W: J. Puzynina i J. Bartmiński, red. *Język a kultura*, t. 2: Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 163–180. Dostęp: <https://www.scribd.com/document/490732138/Da-browska-A-Eufemizmy-z-zycia-codziennego-pdf> [data odwołania się: 18 czerwca 2024]

Dąbrowska, A., 1994. *Eufemizmy współczesnego języka polskiego*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

Dąbrowska, A., 1998. *Słownik eufemizmów polskich, czyli w rzeczy mocno, w sposobie łagodnie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Engelking, A., 1984. Istota i ewolucja eufemizmów (na przykładzie zastępczych określeń śmierci). *Przegląd humanistyczny*, z. 4, s. 115–129.

Krótki, Z., 2014. Eufemistyczne nazwy stosunku seksualnego w historii języka polskiego. W: J. Przyklenk, red. *Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii*, t. 5. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 140–153. Dostęp: https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/2482/1/Krotki_Eufemistyczne_nazwy_stosunku_seksualnego.pdf [data odwołania się: 18 czerwca 2024]

Kuczok, M., 2017. Rodzaje motywacji metonimicznej eufemizmów polskich. *Język polski*, XCVII (1), s. 107–117. Dostęp: <https://jezyk-polski.pl/index.php/jp/article/view/456/362> [data odwołania się: 18 czerwca 2024]

Lipińska, E. i Dąbska, E. G., 2001. *Kiedyś wrócisz tu...* Kraków: Universitas.

Stępnik-Szeptyńska, J., 2021. Tabu językowe i eufemizacja a wariantowość tekstów ukraińskich ludowych pieśni obsceniczných. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, vol. IX/1, s. 99–112. Dostęp: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/ryszardk,+%7B\\$u serGroup%7D,+8.+J.+Stepniak-Szepty%C5%84ska-1.pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/ryszardk,+%7B$u serGroup%7D,+8.+J.+Stepniak-Szepty%C5%84ska-1.pdf) [data odwołania się: 18 czerwca 2024]

Szelc-Mays, M., 2001. *Coś wam powiem...* Kraków: Universitas.

Szwecow-Szewczyk, M., 1974. Tabu i eufemizmy językowe dawniej i dziś. *Poradnik językowy*, 6, s. 285–293.

Szober, S., 1932. Eufemistyczne przekształcenia wyrazów i zwrotów. *Poradnik językowy*, 9/10, s. 255–257.

Szymczak-Rozlach, M., 2014. *Eufemizmy we współczesnym języku słowackim*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Truszkowski, W., 1986. O eufemizmach we współczesnym języku polskim. W: *Roczniki Naukowo-Dydaktyczne WSP im. KEN w Krakowie. Prace Językoznawcze*, t. 5, z. 104, s. 129–142. Dostęp: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/5503/RND104-10--O-eufemizmach--Truszkowski.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [data odwołania się: 18 czerwca 2024]

References

Balazh, V., 2022. Pragmalinguistic features of euphemisms of mass media discourse (based on the material of the Internet publication “BBC News Ukraine”). *Current issues of modern linguistics*, p. 9–12. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0fbb92f9-5e82-46cb-8c00-cb6be3f4feef/content> [Accessed 18 June 2024] (In Ukrainian)

Balazh, V., 2023. Pragmalinguistic aspect of the study of euphemisms and dysphemisms (on the material of Ukrainian news telegram channels). *New Philology*, 89, p. 35–42. Available at: <http://www.novafilolohiia.zp.ua/index.php/new-philology/article/view/815/766> [Accessed 18 June 2024] (In Ukrainian)

Dąbrowska, A., 1991. Euphemisms of Everyday Life: An Outline of the Issues Based on Contemporary and Interwar Polish Crime Fiction. In: J. Puzynina and J. Bartmiński ed. *Language and culture*, Vol. 2: Lexical and axiological issues. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, p. 163–180. Available at: <https://www.scribd.com/document/490732138/Da-browska-A-Eufemizmy-z-ycia-codziennego-pdf> [Accessed 18 June 2024] (In Polish)

Dąbrowska, A., 1994. *Euphemisms of the contemporary Polish language*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. (In Polish)

Dąbrowska, A., 1998. *Dictionary of Polish euphemisms, or in a strong way, in a gentle way*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. (In Polish)

Engelking, A., 1984. The Essence and Evolution of Euphemisms (Example of Substitute Designations of Death). *Humanities Review*, z. 4, s. 115–129. (In Polish)

Krótki, Z., 2014. Euphemistic names for sexual intercourse in the history of the Polish language. In: J., Przyklenk, ed. *The richness of the Polish language in the light of its history*, vol. 5, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, p. 140–153. Available at: https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/2482/1/Krotki_Eufemistyczne_nazwy_stosu_nku_seksualnego.pdf [Accessed 18 June 2024] (In Polish)

Kuczok, M., 2017. Types of metonymic motivation of Polish euphemisms. *Polish Language*, XCVII (1), p. 107–117. Available at: <https://jezyk-polski.pl/index.php/jp/article/view/456/362> [Accessed 18 June 2024] (In Polish)

Lipińska, E. and Dąbska E. G., 2001. *You will come back here someday...* Kraków: Universitas. (In Polish)

Sovyetna, A. and Lisun, O., 2019. Euphemisms in the means of mass communication. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, Philology, no 3, vol. 3, p. 156–159. Available at: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_3/40.pdf [Accessed 18 June 2024] (In Ukrainian)

Stepnik-Szeptyńska, J., 2021. Linguistic taboos and euphemization and the variability of Ukrainian folk obscene songs texts. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, vol. IX/1, p. 99–112. Available at: [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/rys_zardk,+%7B\\$userGroup%7D,+8.+J.+Stepniak-Szepty%C5%84ska-1.pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/rys_zardk,+%7B$userGroup%7D,+8.+J.+Stepniak-Szepty%C5%84ska-1.pdf) [Accessed 18 June 2024] (In Polish)

Stojanović, M. Lj., 2021. Euphemisms and their processing in contemporary dictionaries of the Serbian language. In: S., Ristić, I., Lazić Konjik and N., Ivanović, ed. *Lexicography and lexicology in the light of current problems*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, p. 223–238. (In Serbian)

Szelc-Mays, M., 2001. *I'll tell you something...* Kraków: Universitas. (In Polish)

Szober, S., 1932. Euphemistic transformations of words and phrases. *Language guide*, 9/10, p. 255–257. (In Polish)

Szwecow-Szewczyk, M., 1974. Taboos and linguistic euphemisms in the past and today. *Language guide*, 6, p. 285–293. (In Polish)

Szymczak-Rozlach, M., 2014. *Euphemisms in contemporary Slovak language*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. (In Polish)

Taranenko, O., 2000a. Dysphemism. In: Rusanivskij et al. *Ukrainian language. Encyclopedia*. Kyiv: Ukrayins'ka encyklopediya im. M. P. Bazhana, p. 132–133. (In Ukrainian)

Taranenko, O., 2000b. Euphemism. In: Rusanivskij et al. *Ukrainian language. Encyclopedia*. Kyiv: Ukrayins'ka encyklopediya im. M. P. Bazhana, p. 154–155. (In Ukrainian)

Truszkowski, W., 1986. About euphemisms in contemporary Polish language. In: *Scientific and Didactic Annals of the Pedagogical University of Krakow, named after KEN*, vol. 5, n. 104, p. 129–142. Available at: <https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/5503/RND104--10--O-eufemizmach--Truszkowski.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Accessed 18 June 2024] (In Polish)

SOME FEATURES OF POLISH EUPHEMISMS

Lidiia NEPOP-AIDACHYCH

*National University of Kyiv-Mohyla Academy
2, H. Skovorody Str., Kyiv, 04070 (Ukraine)
Department of General and Slavic Linguistics
ORCID: 0000-0002-7065-7046
e-mail: lidijanepop@yahoo.com*

Abstract

Background: The study of euphemisms as communicatively oriented, connotatively and emotionally colored lexical units is an important task of modern linguistics and linguistic didactics. Currently, the works devoted to euphemisms in Slavic languages are acquiring new dimensions, they are mainly carried out in the direction of functional, cognitive and pragmatic linguistics.

Purpose: When studying Polish as a foreign language, the ability to recognize, understand and use euphemisms in one's speech becomes especially important for students. Such language reversals have a different structure, perform different functions, have different origins, principles of construction, and stylistic meaning. The author examines some features of Polish euphemisms, recorded in the A. Dąbrowska's "Dictionary of Polish Euphemisms" and selects those that should be learned by students. The study determines which communicative topics can be enriched by introducing to students the relevant euphemisms, and also reveals the peculiarities of euphemism in the Polish language. Euphemism phrases from Polish language textbooks for foreigners are also involved to implement the last task.

Results: The article analyzes more than 150 euphemisms. Based on the semantic criterion, several groups of euphemisms have been identified that should be used when studying such communicative topics: "Description of a person", "Politeness terms related to the naming of physiological processes", "Diseases", "A person. Traits of character, education, intellectual and other abilities", "Socio-political functions, positions and professions", "Features of social behavior" and others. It was also revealed which euphemisms of the thematic groups are presented in Polish language textbooks for foreigners ("Kiedyś wrociisz tu..." E. Lipińska, E. G. Dąbska and "Coś wam powiem..." M. Szelc-Mays). Methods of euphemization in the Polish language were analyzed on the basis of the collected phrases.

Key words: euphemism, Polish language, lexical-thematic group, semantics.

Стаття надійшла до редколегії 21.06.24.

Прийнята до друку 27.09.24.

Опублікована 10.12.24.